

Човешки глинени фигурки от неолитното селище в София

Магдалина Станчева и Мария Гаврилова

През последните години бе открито в квартал „Гео Милев“, източната част на София, неолитно селище, разположено до околоръстната жп. линия, недалеч от студентските общежития. През 1958 г. изкопите за канал-колектор пресякоха селището в посока север—юг през цялата му дължина,¹ а през 1959 г. — в посока изток—запад.²

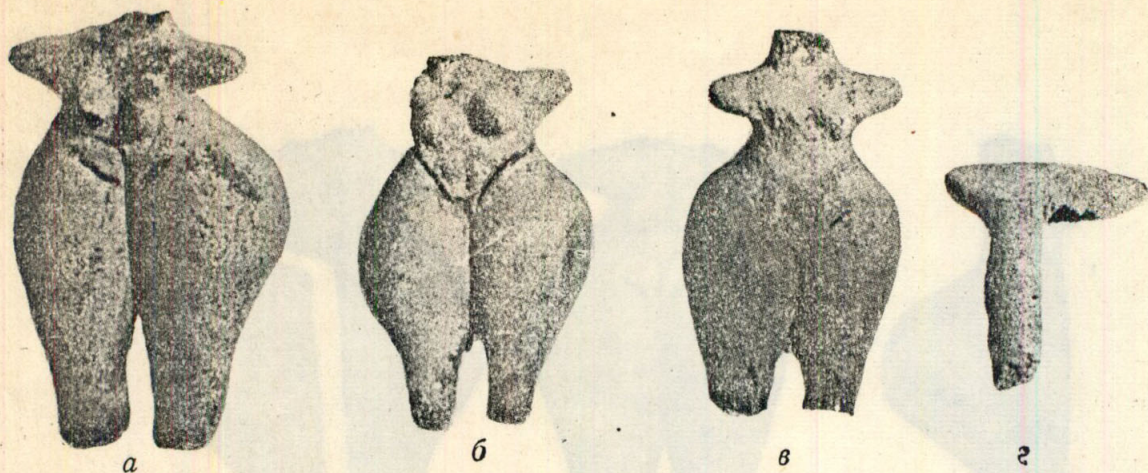
Между откритите материали особен интерес представляват четири женски глинени

фигурки³ (обр. 1), които бяха намерени заедно в най-долния културен пласт на сели-

¹ Н. Петков, Неолитно селище при с. Слатина. Предварително съобщение. Археология, I, 1959, кн. 1—2, стр. 100—105.

² М. Станчева и М. Гаврилова. Най-ранното селище на мястото на София, сп. София, 1959, кн. 12.

³ Фигурките се намират в Музея за история на София, инв. № МИС, А2187—2190.



1 Глинени фигурки
Statuettes d'argile

щето, на 2 м дълбочина. В изкопа на тази дълбочина се очертаваше трамбован слой на жилищен хоризонт без други следи от стени на постройка.

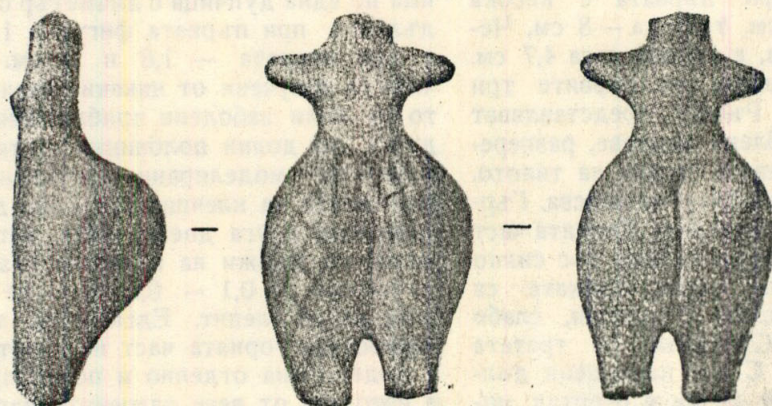
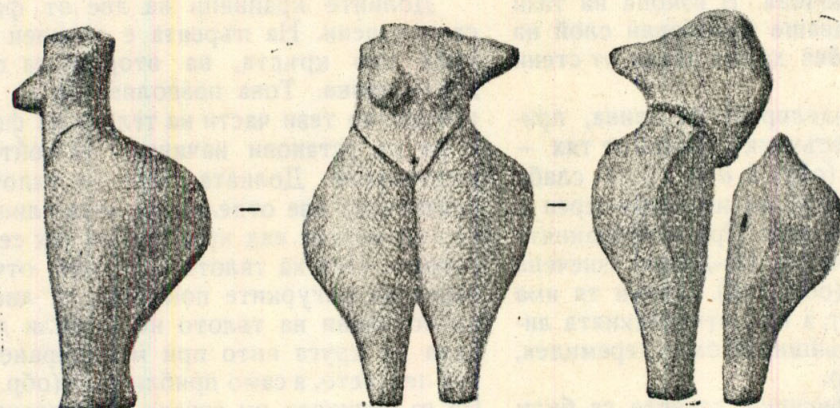
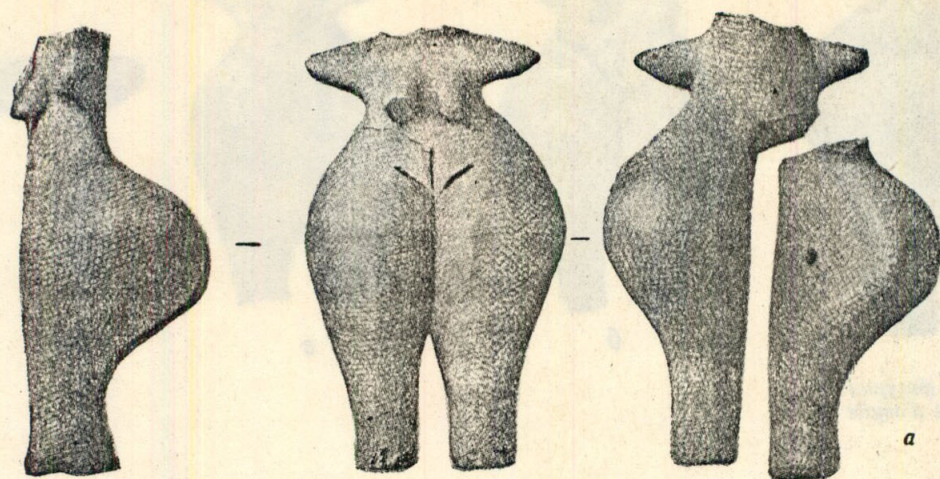
Фигурките са моделирани от глина, примесена с кварцови песъчинки. Двете от тях — първата и третата (обр. 2, а и в), са слабо изпечени. Повърхността им има сиво-черен и само на места охров цвят. При отчупванията глината е отвътре черна. По-добре изпечена е втората фигурка (обр. 2, б). Отвън тя има охро-керемиден цвят, а при отчупванията личат два цвята — външният охро-керемиден, вътрешният сиво-чер.

И на четирите фигурки главите са били отчупени. По размери първата е висока 8,6 см, втората — 7,2 см, третата — 8 см. Четвъртата, най-малката, е висока сега 4,7 см.

Долната част на врата на първите три фигурки е масивна.¹ Ръцете представляват къси конуси със заоблени върхове, разперени хоризонтално от двете страни на тялото. Едната ръка на втората фигурка липсва. Гърдите са моделирани поотделно. Долната част на тялото е несъразмерно голяма със силно подчертани седалищни части. Краката са къси, масивни, завършват с плоски, слабо удължени стъпала. Стъпалата на третата фигурка са отчупени. С две наклонени дълбоко врязани с острие линии е очертан половият триъгълник. Между тези линии има късо вертикално врязване. Долната част на третата фигурка е рисувана с тъмна боя. Две наклонени цветни ивици минават успоредно на врязаните линии. От тези ивици по краката се спускат тесни вертикални линии. На десния крак слабо личат коси линии, които пресичат първите и образуват мрежа.

Долните крайници на две от фигурките са отчупени. На първата е отчупен единият крак при кръста, на втората са отчупени двата крака. Това позволява да се огледат поотделно тези части на телата на фигурките и да се установи начинът, по който те са моделирани. Долната част на тялото е направена от две отделни парчета глина, които се съединяват над кръста и от тях се оформя горната част на тялото. При това отчулените части на фигурките показват, че двете долни половини на тялото не са били долепени една до друга нито при моделирането, нито при печенето, а само приближени (обр. 1, а и б). На вътрешната им страна една срещу друга има по една дупчица с диаметър около 0,3 см, дълбока при първата фигурка 1,3 и 1,8 см, а при втората — 1,8 и 2 см. Тези дупчици са получени от някаква клечица, на която са били забодени приближените една до друга две долни половинки на тялото, предварително моделирани поотделно. Предназначението на клечицата е било да прикрепи една към друга двете части, като същевременно ги държи на известно разстояние, не по-голямо от 0,1 — 0,2 см, и не им позволява да се слепят. Едва след това е била изработена горната част на тялото, която не е моделирана отделно и после прилепена, а е източена от вече слепените парчета глина, от които са направени и долните части. Явно е, че се е целяло съзнателно да се запази известно разстояние между двете долни час-

¹ На тази особеност на фигурките от нашите земи обръща внимание В. Миков, Идолната пластика през новокаменната епоха в България, ИАИ, VIII, 1934, стр. 211.



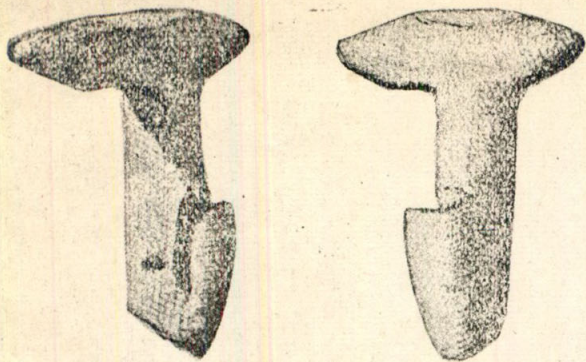
2 Глинени фигурки
Statuettes d'argile

ти, тъй като в противен случай поставянето на клечката би било излишно.

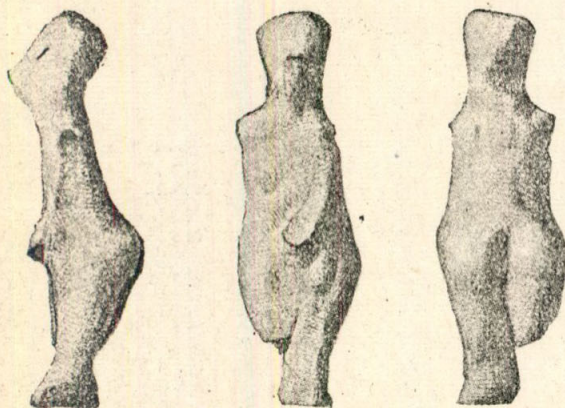
При третата фигурка на майстора не се е удало да запази разстоянието между двете долни половини и те са се слепили още преди изпичането. На задната им страна личи как той се е опитал с острие да подчертае вдлъбнатината между тях. За да се провери дали

третата фигурка, чиито крака са сега прилепени, е работена по същия начин, направена бе рентгенография на фигурката в профил и фас.¹ Рентгенографията ясно показва при

¹ Рентгенографията бе направена със съдействието на д-р Балчева, научна сътрудничка в ИСУЛ, за което и изказваме благодарност.



3 Фрагмент от идол от неолитното селище
Fragment de idole du site néolithique



4 Идол от неолитното селище до с. Герман
Idole du site néolithique du village German

снимката насреща наличието на добре очер-
тана светла хоризонтална ивица, която по
място отговаря на пробитите в другите фи-

гурки каналчета. Тази светла ивица е веро-
ятно празно пространство във вътрешността
на фигурката. Ивицата не е абсолютно пра-
ва и хоризонтална, тя има две малки чупки.
Може да се предположи, че вкараната клеч-
чица е била от коленчатото клонче. Вероятно
тя е изгоряла. Освен това при насрещната
снимка от омфалоса надолу между двата
крака личи друга светла ивица, широка
0,1 см. Тя показва, че и при тази фигурка във
вътрешността на тялото се е запазило жела-
ното разстояние между двете долни поло-
вини, като само на места, и то отвън и в
долната част при краката те са прилепнали
напълно. Снимката в профил показва едно
светло кръгче в центъра на тазовата област
— сечението на останалото от клечицата ка-
налче. Така рентгеновото изследване потвър-
ди, че и тази фигурка е замислена и рабо-
тена, както останалите.

На четвъртата фигурка (обр. 3 и обр. 1, 2) е
запазена донякъде едната долна половина и
отчасти горната с разперените ръце. По тип и
начин на изработка тя е подобна на първите
три. И при нея на вътрешната страна на
долната половина има дупчица. Двете части
са били моделирани също поотделно. Но та-
зи фигурка е изработена много по-неумело.
Формите на тялото не са така подчертани,
макар че са означени.

Фигурките от неолитното селище в Со-
фия ни разкриват една особеност на жен-
ските фигурки, която не ни е позната от
други случаи. В съзнателното и твърде тру-
дно за изпълнение приближаване и съще-
временно задържане на краката на разстоя-
ние 1—2 мм майсторът е вложил опреде-
лена мисъл, свързана навярно с подчертава-
нето на особеностите на женското тяло и
неговите функции.